

Kilka uwag o przedawnieniu kar pieniężnych w prawie energetycznym

Spis treści

- I. Wprowadzenie
- II. Instytucja przedawnienia w prawie administracyjnym
- III. Przedawnienie kar pieniężnych w prawie energetycznym
- IV. Okres pierwszy
  1. Przedawnienie w Ordynacji podatkowej
  2. Zakres zastosowania przedawnienia z Ordynacji podatkowej do kar pieniężnych z prawa energetycznego
- V. Okres drugi
- VI. Okres trzeci
- VII. Podsumowanie

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie kształtowania się instytucji przedawnienia kar pieniężnych z prawa energetycznego. Instytucja przedawnienia ma istotne znaczenie w kontekście pewności prawa, gdyż jednostka musi posiadać wiedzę w jakim zakresie, także czasowym, organy administracji publicznej mają kompetencje do władczego regulowania jej pozycji prawnej. Z uwagi na fakt, iż kwestia przedawnienia kar pieniężnych z prawa energetycznego nie została jednoznacznie rozstrzygnięta w doktrynie i judykaturze, niezbędna była analiza i określenie sposobu kształtowania się tej instytucji w czasie obowiązywania prawa energetycznego, by zapewnić jej efektywne wykorzystywanie i zapobiec potencjalnym nadużyciom, w postaci nakładania kar pieniężnych, w czasie, gdy były one już przedawnione. Badania poświęcone temu zagadnieniu wykazały, że instytucja przedawnienia znajduje zastosowanie do kar pieniężnych z prawa energetycznego, jednakże jest ona kształtowana odmiennie, w zależności od sposobu regulacji tej instytucji w czasie obowiązywania prawa energetycznego.

Słowa kluczowe: kary pieniężne; przedawnienie; prawo energetyczne; Ordynacja podatkowa.

JEL: K23

* Asystent Sędziego w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego; doktorantka na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego; e-mail: m.szpyrka@wpia.uw.edu.pl; ORCID: 0000-0001-7678-5287. Artykuł powstał w ramach realizacji grantu Narodowego Centrum Nauki pt. Wolność gospodarcza a regulacja rynków na przykładzie wpływu unijnych i krajowych regulatorów rynków na kształtowanie treści stosunków kontraktowych między przedsiębiorcami nr 2017/27/B/HS5/02870.

I. Wprowadzenie

Z dniem 1 czerwca 2017 r. weszła w życie nowelizacja kodeksu postępowania administracyjnego¹, która wprowadziła instytucję przedawnienia administracyjnych kar pieniężnych. Stanowiło to impuls do zbadania czy instytucja ta jest znana prawu energetycznemu. Kodeks postępowania administracyjnego jako regulacja ogólna znajduje zastosowanie w przypadku braku regulacji szczególnej. Analiza prawa energetycznego² wykazała, że przedawnienie zostało uregulowane w art. 56a tej ustawy. Stosowna regulacja weszła w życie dopiero 30 października 2015 r. Należy zatem rozważyć w jaki sposób kształtowała się instytucja przedawnienia kar pieniężnych w prawie energetycznym w różnych przedziałach czasu.

II. Instytucja przedawnienia w prawie administracyjnym

W prawie administracyjnym zasadą była początkowo nieprzedawnialność praw i obowiązków, w tym zwłaszcza kompetencji administracyjnych (Wasilewski, 1966, s. 57). Aktualnie instytucja przedawnienia w prawie administracyjnym nie jest kształtowana w sposób jednolity, lecz pozostaje rozproszona w kilkunastu aktach prawnych (Piątek, 2018, s. 13). Przyjmuje formę przyznania organom administracji publicznej kompetencji do władczej ingerencji w sytuację administracyjno-prawną jednostki do pewnego momentu (ograniczonej w czasie). Przedawnienie powoduje utratę możliwości władczego ukształtowania przez organ sytuacji administracyjnoprawnej jednostek bądź to przez niemożność wydania decyzji administracyjnej po upływie określonego czasu, bądź przez ograniczenie w czasie możliwości reakcji organu na niezgodne z prawem działanie jednostki. Ma to przyczynić się do sprawnego działania administracji publicznej (Kurach, 2012, s. 330–333; Wincenciak, 2017, s. 1188). Przedawnienie w prawie administracyjnym ma również zapewnić jednostce swoistego rodzaju pewność jej położenia prawnego i stabilizację pozycji prawnej. Po upływie określonego czasu sytuacja prawna jednostki nie będzie mogła być władczo uregulowana przez organ administracji publicznej lub też niewykonanie obowiązków spoczywających na jednostce nie będzie mogło być ukarane karą administracyjną. Znajduje to uzasadnienie w zasadzie pewności prawa rozumianej nie tylko jako stabilność przepisów prawa, lecz także przewidywalność działań organów państwowych i związanych z nimi zachowań obywateli³.

W polskim porządku prawnym można wyróżnić dwie formy regulowania kwestii przedawnienia w ustawach administracyjnych – bezpośrednio czyli przez wskazanie konkretnych terminów przedawnienia w danym akcie prawnym (np. art. 40d ust. 3 ustawy z o drogach publicznych⁴ czy art. 21 ust. 10 ustawy o systemie powiadamiania ratunkowego⁵) oraz pośrednio przez odsłanie do przepisów Ordynacji podatkowej (np. art. 59g ust. 5 prawa budowlanego⁶ czy art. 281 ust. 1 prawa ochrony środowiska⁷). Od 1 czerwca 2017 r. kwestia przedawnienia kar pieniężnych w prawie administracyjnym został uregulowana na poziomie ogólnym w art. 189g k.p.a.

¹ Ustawa z dn. 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. 2018, poz. 2096); dalej: kodeks postępowania administracyjnego lub k.p.a.

² Ustawa z dn. 10.04.1997 r. – Prawo energetyczne (t.j. Dz.U. 2018, poz. 755); dalej: prawo energetyczne lub pe.

³ Orz. TK z 2.03.1993 r., K. 9/92, OTK ZU 1993, poz. 6; wyr. TK z 21.06.2011 r., P 26/10, OTK-A 2011, nr 5, poz. 43; wyr. TK z 17.07.2012 r., P 30/11, OTK-A 2012, nr 7, poz. 81.

⁴ Ustawa z dn. 21.03.1985 r. o drogach publicznych (t.j. Dz.U. 2018, poz. 2068).

⁵ Ustawa z dn. 22.11.2013 r. o systemie powiadamiania ratunkowego (t.j. Dz.U. 2018, poz. 867).

⁶ Ustawa z dn. 7.07.1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz.U. 2018, poz. 1202).

⁷ Ustawa z 27.04.2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2018, poz. 799).

Zastosowanie tego przepisu jest wyłączone w przypadku uregulowania instytucji przedawnienia w ustawach szczególnych. W tym kontekście normatywnym należy ocenić rozwiązanie przewidziane w art. 56 ust. 7a pe.

III. Przedawnienie kar pieniężnych w prawie energetycznym

Od momentu wejścia w życie prawa energetycznego można wyróżnić trzy okresy, w których przedawnienie było rozmaicie regulowane. Okres pierwszy obejmuje czas od wejścia w życie prawa energetycznego do 30 października 2015 r. Wówczas nie było jakichkolwiek uregulowań w przedmiocie przedawnienia kar pieniężnych w prawie energetycznym. Okres drugi obejmuje przedział od 30 października 2015 r., czyli od wejścia w życie art. 56 ust. 7a prawa energetycznego odsyłającego w kwestii przedawnienia do uregulowań działu III Ordynacji podatkowej⁸ z wyłączeniem art. 68 § 1–3 op, do 1 czerwca 2017 r. Natomiast okres trzeci liczyć należy od 1 czerwca 2017 r. Współistnieją w nim regulację z art. 56 ust. 7a pe oraz art. 189g k.p.a., który stanowi regulację ogólną przedawnienia kar pieniężnych w prawie administracyjnym.

IV. Okres pierwszy

Pojawia się zatem pytanie, czy w okresie, w którym ani prawo energetyczne, ani kodeks postępowania administracyjnego nie regulowały przedawnienia kar pieniężnych z prawa energetycznego, zdefiniowanym na potrzeby niniejszego opracowania jako okres pierwszy, istniała możliwość powoływania się na tę instytucję? Przyjęcie, że w okresie pierwszym nie istniała instytucja przedawnienia kar pieniężnych z prawa energetycznego wydaje się być za bardzo restrykcyjne oraz niezgodne z wypracowaną praktyką. Sądy administracyjne⁹ stosowały do przedawnienia kar pieniężnych z prawa energetycznego przepisy działu III Ordynacji podatkowej jeszcze przed wejściem w życie art. 56 ust. 7a pe. Jako że Ordynacja podatkowa zawiera liczne konstrukcje materialnoprawne nieznane innym ustawom, zasadne jest wykorzystanie części lub całości jej postanowień do przedawnienia jak najszerszej grupy budżetowych i pozabudżetowych należności pieniężnych (Draniewicz, b.d.). Należy zatem rozważyć jak należy rozumieć instytucję przedawnienia w Ordynacji podatkowej i jaki jest jej zakres zastosowania w sprawach o nałożenie kary pieniężnej na podstawie art. 56 ust. 1 pe.

1. Przedawnienie w Ordynacji podatkowej

Ordynacja podatkowa przewiduje przedawnienie prawa do ustalenia zobowiązania podatkowego (art. 68 op) oraz przedawnienie zobowiązania podatkowego (art. 70 op). W obu przypadkach obowiązek podatkowy wynika bezpośrednio z ustaw podatkowych i jest niezbędny do powstania zobowiązania podatkowego, które jest niczym innym jak obowiązkiem uiszczenia określonego świadczenia zwanego podatkiem (Etel, 2018). Z przedawnieniem prawa do ustalenia zobowiązania podatkowego (inaczej zwanego przedawnieniem prawa do wydania decyzji podatkowej) (Dzwonkowski, Huchla i Kosikowski, 2003, s. 252) mamy do czynienia w sytuacji, gdy zobowiązania podatkowe powstają (mimo istnienia ustawowego obowiązku podatkowego) dopiero po doręczeniu decyzji ustalającej wysokość zobowiązania (art. 21 § 1 pkt 2 op). Termin doręczenia

⁸ Ustawa z dn. 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. 2018, poz. 800); dalej: Ordynacja podatkowa lub op.

⁹ Wyr. NSA z 18.08.2015 r., II GS 948/14, LEX nr 1982690; wyr. WSA w Warszawie z 27.11.2013, V SA/WA 1774/13, LEX nr 1729546.

wynosi 3 albo – w sytuacjach wyjątkowych wymienionych w art. 68 § 2 op – 5 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym powstał obowiązek podatkowy. W przypadku niedoręczenia decyzji ustalającej w terminie wskazanym powyżej, przedawnia się prawo organu podatkowego do wydania i doręczenia takiej decyzji. Nie powstaje wówczas zobowiązanie podatkowe i ciężący na podatniku obowiązek podatkowy wygasa (Kosikowski i in., 2013, s. 522). Do przedawnienia zobowiązania podatkowego dochodzi z kolei z upływem 5 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym upłynął termin płatności podatku (art. 70 § 1 op). Z upływem tego terminu z mocy samego prawa zobowiązanie podatkowe wygasa i organ podatkowy nie może go skutecznie dochodzić (Kosikowski i in., 2013, s. 528–531).

Nie ulega wątpliwości, że kary pieniężne nie są klasycznym zobowiązaniem podatkowym, a ich uiszczenie nie stanowi realizacji obowiązku podatkowego. W doktrynie podnosi się jednak, że kary pieniężne stanowią niepodatkowe należności budżetowe (art. 3 pkt 8 op), do których zastosowanie znajdują przepisy działu III Ordynacji podatkowej, gdyż spełniają cechy przypisywane tym należnościom. Pochodzą ze stosunków publicznoprawnych. Stanowią dochody budżetu państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub państwowych jednostek budżetowych. Są egzekwowane w drodze egzekucji administracyjnej (Babiarz i in., 2017, s. 77). W doktrynie aprobowany jest także pogląd, zgodnie z którym kary pieniężne należy uznać za niepodatkowe należności budżetowe (Babiarz i in., 2017, s. 77; Kosikowski, 2013, s. 59). Pojawia się wprawdzie także głos przeciwny, zgodnie z którym niepodatkowe należności budżetowe to tylko takie należności, których obowiązek ponoszenia stanowi realizację przepisów prawa, a nie jest wynikiem naruszenia przepisów (Etel, 2018). Pogląd ten nie jest przekonujący, z uwagi na brak dostatecznej argumentacji potwierdzającej takie stanowisko. Jest on wprawdzie oparty na wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 14 listopada 2014 r., II GSK 1693/13¹⁰, jednakże także i w tym wyroku nie przedstawiono argumentacji przesądzającej o niemożności uznania kar pieniężnych za niepodatkowe należności budżetowe.

2. Zakres zastosowania przedawnienia z Ordynacji podatkowej do kar pieniężnych z prawa energetycznego

Mimo iż, jak to zostało wyżej wspomniane, kary pieniężne nie są klasycznym zobowiązaniem podatkowym, to w konstrukcji zobowiązań podatkowych, które powstają w momencie doręczenia decyzji ustalającej zobowiązanie podatkowe oraz w konstrukcji kar pieniężnych można zauważyć liczne podobieństwa. Zarówno w przypadku zobowiązań podatkowych z art. 21 § 1 pkt 2 op, jak i kar pieniężnych konieczne jest zaistnienie pewnego zdarzenia, w następstwie którego wydana jest decyzja określająca należność, która musi zostać uiszczona na rzecz budżetu państwa (Wojciechowski, 2016, s. 372). Zdarzenie w postaci obowiązku podatkowego, warunkujące wydanie decyzji ustalającej zobowiązanie podatkowe, powstaje z mocy prawa między innymi przez niedopełnienie obowiązku wynikającego z ustawy, np. nieopłacenie należnego podatku od nieruchomości, spadku darowizny, gruntu rolnego lub leśnego w przypadku ustaw podatkowych. Ziszczenie się obowiązku podatkowego, w przypadku zobowiązań podatkowych określonych w art. 21 ust. 1 pkt 2 op, aktualizuje kompetencję organu podatkowego do wydania decyzji konkretyzującej obowiązek dla indywidualnego podmiotu. W wyniku wydania tej decyzji podatnik

¹⁰ Wyr. NSA z 14.11.2014 r., II GSK 1693/13, LEX nr 1592057.

stanie się zobowiązany do zapłaty podatku. W przypadku kar pieniężnych sytuacja wygląda analogicznie. Niewykonanie obowiązku obwarowanego na mocy art. 56 ust. 1 pe sankcją w postaci kary pieniężnej aktywuje kompetencję Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki (Prezes URE) do skonkretyzowania „obowiązku podatkowego”, czyli obowiązku uiszczenia kary pieniężnej. W obu przypadkach organy administracji publicznej (organ podatkowy i Prezes URE) mają obowiązek wydania decyzji ustalającej zobowiązanie (karę pieniężną).

Sądy administracyjne stoją na stanowisku, że decyzja Prezesa URE, nakładająca karę pieniężną na podstawie art. 56 pe jest decyzją ustalającą zobowiązanie, do której zastosowanie znajduje art. 68 op. Brak w orzecznictwie sądów administracyjnych szczegółowej argumentacji potwierdzającej powyższe założenie, gdyż przyjmują je one za oczywistość¹¹. Przedstawione podobieństwa zobowiązań podatkowych określonych w art. 21 ust. 1 pkt 2 op oraz kar pieniężnych jak również stanowiska judykatury i doktryny, stanowią mocny argument za uznaniem, że do kar pieniężnych wymierzanych na podstawie art. 56 ust. 1 pe można stosować przepisy Ordynacji podatkowej regulujące kwestię przedawnienia prawa do ustalenia zobowiązania podatkowego.

W sytuacji przedawnienia prawa do ustalenia zobowiązania podatkowego (w obszarze prawa energetycznego – nałożenia kary pieniężnej decyzją Prezesa URE) nie powstanie zobowiązanie do zapłaty podatku (w obszarze prawa energetycznego – zapłaty kary pieniężnej). Skoro momentem powstania zobowiązania podatkowego jest dzień doręczenia decyzji konkretyzującej obowiązek podatkowy dla indywidualnego podmiotu, to momentem powstania tego nietypowego obowiązku podatkowego, jakim jest uiszczenie kary pieniężnej, jest dzień doręczenia decyzji nakładającej karę pieniężną, niezależnie czy jest ona wykonalna i ostateczna. Konsekwencją przyjęcia momentu doręczenia decyzji nakładającej karę pieniężną za moment powstania zobowiązania do jej uiszczenia jest to, iż jeżeli doręczenie nastąpiło przed upływem terminu przedawnienia, to upływ terminu przedawnienia pozostanie bez znaczenia, nawet jeżeli termin zapłaty kary przypada już po upływie terminu przedawnienia (Wojciechowski, 2016, s. 374). Przedawnienie prawa do ustalenia zobowiązania do zapłaty kary pieniężnej w okresie pierwszym następowało w terminie przewidzianym dla przedawnienia prawa do ustalenia zobowiązania podatkowego, czyli w terminie 3 lat, licząc od końca roku, w którym powstał obowiązek podatkowy (Wojciechowski, 2016, s. 375). Innymi słowy, prawo do nałożenia kary pieniężnej przedawniało się z momentem upływu trzech lat od końca roku, w którym nastąpiło zdarzenie aktywujące kompetencję Prezesa URE do nałożenia kary, czyli naruszenie prawa.

Drugi z określonych w Ordynacji podatkowej rodzajów przedawnienia, tj. przedawnienie zobowiązania podatkowego (art. 70 § 1 op) to – w analizowanym zakresie – instytucja przedawnienia wykonalności kary pieniężnej (Wojciechowski, 2016, s. 377). Zobowiązanie do zapłaty kary pieniężnej przedawnia się z upływem 5 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym upłynął termin płatności kary pieniężnej. Oznacza to, że po upływie powyższego okresu Prezes URE nie może już dochodzić uiszczenia nałożonej kary pieniężnej ani też egzekwować jej w drodze egzekucji administracyjnej.

Z powyższego wynika, że przepisy działu III Ordynacji podatkowej znajdowały zastosowanie wprost do przedawnienia kar pieniężnych w prawie energetycznym w pierwszym okresie, czyli do

¹¹ Wyr. NSA z 18.08.2015 r., II GS 948/14, LEX nr 1982690; wyr. WSA w Warszawie z 27.11.2013, V SA/WA 1774/13, LEX nr 1729546; wyr. WSA w Warszawie z 12.04.2016, V SA/Wa 2436/15, LEX nr 2160525.

30 października 2015 r. W związku z tym Prezes URE nie mógł nałożyć na przedsiębiorcę kary pieniężnej, jeżeli upłynęły trzy lata od końca roku kalendarzowego, w którym doszło do naruszenia art. 56 pe. Nie mógł też egzekwować już nałożonej kary, jeżeli upłynęło 5 lat od końca roku kalendarzowego, w którym kara została nałożona.

V. Okres drugi

W drugim z wyróżnionych okresów, czyli od 31 października 2015 r. do 1 czerwca 2017 r. na mocy art. 56 ust. 7a pe wyłączone było zastosowanie art. 68 § 1–3 op. W tym okresie nie było terminu przedawnienia prawa do wydania decyzji ustalającej zobowiązanie do zapłaty kary pieniężnej. Dlatego jedynym terminem przedawnienia, znajdującym zastosowanie do kar pieniężnych z prawa energetycznego, pozostawał w tym okresie zawarty w art. 70 § 1 op pięcioletni termin wykonalności kary. Oznacza to, iż w tym okresie Prezes URE mógł nałożyć karę pieniężną z art. 56 pe niezależnie od upływu czasu od momentu naruszenia do nałożenia kary pieniężnej. Nie mógł jednak egzekwować już nałożonej kary pieniężnej, jeżeli upłynęło pięć lat od końca roku kalendarzowego, w którym kara została nałożona.

VI. Okres trzeci

W trzecim z wyróżnionych okresów, czyli od 1 czerwca 2017 r. instytucja przedawnienia kar pieniężnych w prawie energetycznym jest uregulowana w sposób najbardziej skomplikowany. Jej podstawę prawną stanowi bowiem art. 56 ust. 7a prawa energetycznego, który odsyła w tym przedmiocie do działu III op z wyłączeniem art. 68 § 1–3 op. Oznacza to, że Prezes URE nie jest związany trzyletnim terminem przedawnienia prawa do wydania decyzji ustalającej zobowiązanie do zapłaty kary pieniężnej (art. 68 § 1–3 op), musi natomiast stosować się do pięcioletniego terminu przedawnienia wykonalności kary (art. 70 § 1 op). Miejsce luki w postaci braku regulacji terminu przedawnienia prawa do wydania decyzji zobowiązującej wypełnia regulacja ogólna zawarta w art. 189g k.p.a., która przewiduje, że kara pieniężna nie może zostać nałożona, jeżeli od momentu naruszenia prawa lub wystąpienia skutków tego naruszenia upłynęło pięć lat (Zdyb, 2017, s. 63). Skoro ustawodawca wprowadził do kodeksu postępowania administracyjnego oddzielny dział dotyczący kar pieniężnych, w którym zawarte jest uregulowanie instytucji przedawnienia kar pieniężnych, to jego wolą było objęcie wszystkich kar pieniężnych przedawnieniem. Takie działanie ze strony ustawodawcy uznać należy za próbę ujednoczenia obowiązującego systemu prawa oraz zapewnienie realizacji zasady pewności prawa w tym zakresie. Oznacza to, że Prezes URE nie może nałożyć kary pieniężnej z art. 56 pe, jeżeli od momentu naruszenia lub wystąpienia skutków tego naruszenia upłynęło pięć lat. Nie może także egzekwować już nałożonej kary, jeżeli upłynęło pięć lat od końca roku kalendarzowego, w którym kara została nałożona.

VII. Podsumowanie

Podsumowując powyższe wywody, instytucja przedawniania kar pieniężnych z prawa energetycznego na przestrzeni okresu obowiązywania tej ustawy nie była ukształtowana jednolicie. Można wyróżnić trzy okresy, w których zastosowanie do tej instytucji znajdowały różne regulacje. W pierwszym z nich, z uwagi na brak regulacji w prawie energetycznym, zastosowanie znajdują

przepisy działu III Ordynacji podatkowej stosowane wprost i w pełni. Prawo do wydania decyzji nakładającej karę pieniężną przedawniało się wówczas z upływem trzech lat od końca roku, w którym nastąpiło naruszenie prawa. W drugim okresie do przedawnienia stosowana była norma z art. 56 ust. 7a pe, która odsyłała do działu III Ordynacji podatkowej z wyłączeniem jednak art. 68 § 1–3 op. Nie było w tym okresie regulacji przedawnienia prawa do wydania decyzji nakładającej karę pieniężną. Przedawnienie mogło objąć tylko wykonanie takiej decyzji (egzekucję kary pieniężnej). W okresie trzecim natomiast mamy do czynienia z regulacją hybrydową. Dalej zastosowanie znajduje art. 56 ust. 7a pe i odesłanie do działu III op z wyłączeniem art. 68 § 1–3 op, natomiast przedawnienie prawa do wydania decyzji nakładającej karę pieniężną regulowane jest przez normę ogólną z art. 189g k.p.a. Uprawnienie Prezesa URE do nałożenia kary pieniężnej przedawnia się aktualnie z upływem 5 lat od naruszenia prawa lub wystąpienia skutków tego naruszenia.

Bibliografia

- Babiarz, S. i in. (2017). *Ordynacja podatkowa Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Draniewicz, B. (b.d.). Dopuszczalność stosowania przepisów Ordynacji podatkowej do kar pieniężnych z ustawy o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów. Pozyskano z <http://czasopisma.beck.pl/nc/aktualnosc/dopuszczalnosc-stosowania-przepisow-ordynacji-podatkowej-do-kar-pienieznych-z-ustawy-o-miedzynarodowym-przemieszczaniu-odpadow/> (31.07.2018).
- Dzwonkowski, H., Huchla, A. i Kosikowski, C. (2003). *Ustawa Ordynacja podatkowa. Komentarz*. Warszawa: Dom Wyd. ABC.
- Etel, L. (red.). (2018). *Ordynacja podatkowa. Komentarz aktualizowany*. LEX.
- Kosikowski, C. i in. (2013). *Ordynacja podatkowa. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Kurach, M. (2012). Milczenie prawne ora z fikcja decyzji pozytywnej – remedia na niepewność sytuacji prawej jednostki w prawie administracyjnym. W: A. Błaś, Pewność sytuacji prawnej jednostki w prawie administracyjnym: II Krakowsko-Wrocławskie Spotkanie Naukowe Administratywistów. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Piątek, W. (2018). *Przedawnienie w prawie administracyjnym*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Wasilewski, A. (1966). Upływ czasu jako zdarzenie prawne w prawie administracyjnym. *Państwo i Prawo*, 1.
- Wincenciak, M. (2017). Aksjologia sankcji administracyjnej a przedawnienie jej wymierzania lub wykonania. W: J. Zimmerman, *Aksjologia prawa administracyjnego. Tom I*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Wojciechowski, P. (2016). Przedawnienie karalności i wykonalności administracyjnych kar pieniężnych. *Studia Iuridica*, 61.
- Zdyb, P. (2017). Wymierzanie administracyjnych kar pieniężnych przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki w świetle nowelizacji kodeksu postępowania administracyjnego z dnia 7 kwietnia 2017 r. *Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny*, 6(6).